

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.002.12.2023

Pani
Alina Czerwonka
Dyrektor
Szkoły Podstawowej Nr 3
im. 10 Pułku Strzelców Konnych
w Łąncucie
ul. 29 Listopada 21
37-100 Łącut

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/001 – Działania podejmowane na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa Nr 3 im. 10 Pułku Strzelców Konnych w Łańcucie ¹ , ul. 29 Listopada 21,37-100 Łańcut.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dyrektorem Szkoły Podstawowej Nr 3 im. 10 Pułku Strzelców Konnych w Łańcucie od dnia 1 września 2021 r. jest Pani Alina Czerwonka ² . Poprzednio, od dnia 1 września 2018 r. do dnia 31 sierpnia 2021 r., dyrektorem Szkoły była Pani Barbara Kiełb.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania podejmowane przez szkoły na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ³ .
Jednostką przeprowadzającą kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Małgorzata Milanowska – główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/48/2023 z dnia 6 lutego 2023 r. Robert Szwagiel – doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/44/2023 z dnia 6 lutego 2023 r.

(akta kontroli str. 2-5)

¹ Zwana dalej: Szkołą.

² Zwana dalej: dyrektorem.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, zwanej dalej: ustawą o *NIK*.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Deklarowana w Szkole wiedza na temat szkodliwości napojów energetyzujących⁵ nie przełożyła się na realne działania w celu ograniczenia ich dostępności i konsumpcji przez dzieci i młodzież. Fakt, że problem ten dotyczył także uczniów Szkoły potwierdziły wyniki ankiet przeprowadzonych przez NIK, gdzie 42% z nich poinformowało, że w ich Szkole/środowisku pije się dużo napojów energetyzujących, zaś 18%, że pije je, w tym 13% – nawet codziennie.

Mimo powszechności zjawiska spożywania energetyków wśród dzieci i młodzieży nie było ono przedmiotem zainteresowania pracowników Szkoły. Spowodowało to, że do 2023 r. nie podjęto żadnych działań wychowawczych i profilaktycznych, określonych w przepisach oświatowych, zmierzających do eliminowania zagrożeń związanych z tym zjawiskiem.

Problematyka szkodliwości spożywania napojów energetyzujących nie została uwzględniona ani w opracowanych diagnozach potrzeb rozwojowych uczniów ani w sporządzonych na ich podstawie programach wychowawczo-profilaktycznych Szkoły.

Niezgodnie z przepisem art. 26 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*⁶ nie sporządzono diagnoz na lata szkolne 2020/2021 i 2022/2023 i programów wychowawczo-profilaktycznych na lata szkolne 2019/2020, 2020/2021 i 2022/2023.

Na terenie Szkoły sprzedawano produkty spożywcze, które ze względu na ich skład oraz wymagania jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży, określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. *w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach*⁷, nie mogły być sprzedawane w jednostkach systemu oświaty. Dopiero w trakcie kontroli NIK, w Szkole wycofano z automatów szkolnych niezdrowe artykuły spożywcze.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania podejmowane przez szkoły na rzecz ograniczenia dostępności i spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież na terenie województwa podkarpackiego.

Opis stanu faktycznego

Na pytanie, czy powszechne i stale rosnące spożycie napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież było przedmiotem zainteresowań pracowników Szkoły, Pani Alina Czerwonka, dyrektor Szkoły, wyjaśniła, że nie miała informacji od pracowników o tym problemie.

(akta kontroli str. 38-41)

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁵ Napój energetyzujący (ang. energy drink) to potocznie napój energetyczny i energetyk, inny niż napój izotoniczny – pobudzający, przeważnie gazowany napój bezalkoholowy, z reguły zawierający kofeinę, taurynę i guaranę. https://pl.wikipedia.org/wiki/Nap%C3%B3j_energetyzuj%C4%85cy. Zwany dalej: „napojem energetyzującym, napojem energetycznym lub energetykiem”.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

⁷ Dz. U. poz. 1154.

W opinii dyrektora pracownicy Szkoły posiadają wiedzę na temat szkodliwości spożywania napojów energetycznych, która pochodzi z informacji medialnych. W Szkole nie zauważono zjawiska spożywania energetyków wśród uczniów.

(akta kontroli str. 38-41)

Szkoła nie wystąpiła do innych organów z wnioskami o podjęcie działań ograniczających dostępność i spożywanie napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież.

W zakresie działań podjętych przez Szkołę z własnej inicjatywy dyrektor wyjaśniła, że *na obecną chwilę są to badania diagnozujące, mające na celu opracowanie modelu wsparcia odpowiadające bieżącym potrzebom ucznia i jego środowiska.*

(akta kontroli str. 38-41)

1.1 W dniu 2 marca 2023 r.⁸ na terenie Szkoły znajdowały się dwa automaty z żywnością i napojami, w których nie było napojów energetyzujących. W automatach znajdowały się m.in. chipsy, paluszki, precle, batony, woda mineralna, soki, napoje, owsianka, musy owocowe.

(akta kontroli str. 42-60; 132-133)

Na pytanie, czy w Szkole wprowadzono zakaz sprzedaży napojów energetyzujących, dyrektor nie udzieliła odpowiedzi.

(akta kontroli str. 38-41)

Zgodnie z § 1 ust. 2 pkt. 1, 2 i 3 rozporządzenia *w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach*, w jednostkach systemu oświaty mogą być sprzedawane dzieciom i młodzieży grupy środków spożywczych, o których mowa w ust. 1 pkt 2, 6-8 i pkt 20, pod warunkiem że nie zawierają więcej niż:

- 15 g cukru w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia, a w przypadku produktów mlecznych, o których mowa w ust. 1 pkt 7, nie więcej niż 13,5 g cukru w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia;
- 10 g tłuszczu w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia;
- 0,4 g sodu/1 g soli w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia, a w przypadku pieczywa półcukierniczego i cukierniczego nie więcej niż 0,45 g sodu/1,2 g soli w 100 g/ml produktu gotowego do spożycia.

W związku z uzasadnionym prawdopodobieństwem nieprzestrzegania ww. zasad sprzedaży żywności, działając na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK, dyrektor Delegatury NIK w Rzeszowie zlecił Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu w Łańcucie⁹ przeprowadzenie kontroli doraźnej w Szkole w ww. zakresie.

Kontrola wykazała, że w automatach znajdowały się produkty niespełniające wymogów cyt. rozporządzenia, m.in. batony i chipsy. Zobowiązano prowadzącego działalność do ich wycofania z obrotu z terenu Szkoły. PPIS poinformował, że na podstawie art. 103 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. *o bezpieczeństwie żywności i żywienia*¹⁰, skieruje do Państwowego Podkarpackiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie wnioski o ukaranie.

⁸ W trakcie oględzin budynku Szkoły.

⁹ Zwanemu dalej: PPIS.

¹⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 2132 ze zm.

(akta kontroli str. 61-83)

Przepis art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy *Prawo oświatowe* zobowiązuje dyrektora szkoły do sprawowania opieki nad uczniami oraz stwarzania warunków harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania prozdrowotne.

Pani Elżbieta Pochopień, wicedyrektor Szkoły wyjaśniła, że w okresie od września 2021 r. dyrektor i wicedyrektor Szkoły systematycznie dokonywali kontroli produktów znajdujących się w automatach. Sprawdzano skład towarów, zwracano uwagę na zawartość cukru w produktach oraz asortyment napoi. Prowadzono rozmowy z właścicielem automatów na temat produktów znajdujących się w sprzedaży.

(akta kontroli str. 105-106)

1.2 Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek¹¹, na szkoły nałożono, dostosowane do potrzeb uczniów i środowiska, obowiązki podejmowania działań wychowawczych i profilaktycznych – także mające na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie pożądanych zachowań. Ponadto w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. w sprawie zmiany rozporządzenia w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹² stwierdzono, że ważnym zadaniem szkoły podstawowej jest także edukacja zdrowotna, której celem jest kształtowanie u uczniów nawyku dbałości o zdrowie własne i innych ludzi oraz umiejętności tworzenia środowiska sprzyjającego zdrowiu.

W okresie od 30 stycznia do 7 lutego 2023 r. w 10 klasach pedagog/psycholog szkolny zrealizował pogadanki profilaktyczne połączone z prezentacją na temat nadużywania napojów energetycznych przez dzieci i młodzież. W dniu 2 lutego 2023 r., w Szkole na lekcji wychowania fizycznego w klasie 7a przeprowadzono zajęcia z edukacji zdrowotnej dotyczącej profilaktyki uzależnień: cukier i energetyki, tytoń i e-papierosy, telefon komórkowy.

W Szkole nie realizowano innych zadań w ramach obowiązków edukacji zdrowotnej oraz działań wychowawczych i profilaktycznych, w tym mających na celu eliminowanie zagrożeń oraz wzmacnianie pożądanych zachowań, które byłyby dostosowane do potrzeb uczniów i środowiska ukierunkowanych na spożywanie napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 6-37; 84-93)

Dyrektor wyjaśniła, że pierwsze informacje na temat nadużywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież pojawiły się na stronie Ministerstwa Edukacji i Nauki w dniu 16 stycznia 2023 r., „Szkodliwy wpływ napojów energetyzujących” a w dniu 17 lutego 2023 r. informacje „Napoje energetyczne a zdrowie”. W związku z tym podjęte przez Szkołę działania nastąpiły w pierwszy dzień po powrocie do Szkoły po feriach zimowych – 30 stycznia 2023 r.

(akta kontroli str. 38-41)

Dyrektor wyjaśniła, że planujemy na najbliższym spotkaniu ogólnym z rodzicami w dniu 9 marca 2023 r. przedstawić prezentację multimedialną „Nadużywanie napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież”, przygotowaną przez pedagoga szkolnego.

(akta kontroli str. 38-94)

¹¹ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2198.

¹² Dz. U. z 2016 r. poz. 895 ze zm.

1.3 Przepis art. 26 ust. 2 i 3 ustawy *Prawo oświatowe* nakazuje opracowanie programu wychowawczo-profilaktycznego na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Diagnozę przeprowadza dyrektor szkoły albo upoważniony przez niego pracownik szkoły.

W dniu 30 września 2019 r. w Szkole opracowano diagnozę występujących w środowisku szkolnym czynników chroniących i czynników ryzyka. Została ona sporządzona na podstawie analizy dokumentacji szkolnej, rozmów z uczniami, rodzicami, pracownikami Szkoły oraz wyników ankiet 48 uczniów z klas VII-VIII. W diagnozie odniesiono się m.in. do problemu narkotyków i środków odurzających. Wyniki diagnozy zostały przedstawione podczas spotkania Zespołu Wychowawczego Szkoły.

We wrześniu 2020 r. w klasach od VI-VIII ankietowano uczniów na temat ich bezpieczeństwa psychospołecznego. W badaniu wzięło udział 154 uczniów, którzy wypowiedzieli się m.in. na temat swoich obaw i leków przed kolegami, nauczycielami i sprawdzianami, wsparcia otrzymywanego od nauczycieli, występowania przemocy czy poczucia bezpieczeństwa w klasie.

Kolejna diagnoza sytuacji wychowawczej po powrocie do nauki tradycyjnej została zrealizowana w czerwcu 2021 r. Dokument ten został przygotowany przez wychowawców poszczególnych klas, według zagadnień dotyczących m.in. przemocy w klasie, głównych problemów i trudnych zachowań uczniów, w tym korzystania przez nich z używek.

W Szkole nie przeprowadzono diagnoz na lata szkolne 2020/2021 i 2022/2023.

(akta kontroli str. 94-104; 191-202)

Na pytanie, które z przedłożonych w kontroli dokumentów stanowią coroczne diagnozy, dyrektor wyjaśniła, że *diagnoza, którą przeprowadzała Szkoła miała za główny cel ocenę czynników chroniących zachowania ryzykowne i problemowe uczniów naszej Szkoły. Uwzględniono izolację, osamotnienie w czasie nauki zdalnej. Nasze badanie koncentrowało się wokół obszarów związanych z relacjami z rówieśnikami, nauczycielami, samopoczuciem uczniów w środowisku klasowym, szkolnym klasowym. Wnioski i wyniki wywiadów (dyskusje w klasach) oraz rozmowy indywidualne prowadzone przez pedagoga i wychowawców z uczniami i rodzicami stanowią podstawę do identyfikacji czynników ryzyka i czynników chroniących, a tym samym wprowadzenia zmian w programie wychowawczo-profilaktycznym. Zmiany zostały wprowadzone na podstawie ewaluacji 2020/2021 i 2022 r. Zespół nauczycieli w ewaluacji programu na lata 2022/2023 wprowadzi szkodliwość spożywania napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież.*

Dyrektor nie wskazała przyczyn niesporządzania diagnoz w każdym roku szkolnym objętym kontrolą.

(akta kontroli str. 38-41)

W diagnozach z 2019 r. i 2021 r. nie ujęto problematyki spożywania przez uczniów napojów energetyzujących.

(akta kontroli str. 94-104)

Dyrektor wyjaśniła, że *w informacji o sytuacji wychowawczej skierowanej do uczniów nie zwrócono uwagi na problematykę spożywania napojów energetyzujących, gdyż nadrzędnym problemem dla Szkoły było zdrowie psychiczne uczniów, pojawiające się lęki, fobie szkolne, depresje oraz pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów,*

którzy praktycznie przez dwa lata nie uczestniczyli w zajęciach stacjonarnych. Organizowane wówczas były zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne.

(akta kontroli str. 38-41)

1.4 Przepis art. 26 ust. 1 ustawy *Prawo oświatowe* stanowi, że szkoły realizują program wychowawczo-profilaktyczny obejmujący: treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Zgodnie z art. 84 ust. 2 pkt 1 cyt. ustawy do kompetencji rady rodziców, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, należy uchwalanie w porozumieniu z radą pedagogiczną programu wychowawczo-profilaktycznego szkoły lub placówki, o którym mowa w art. 26.

W Szkole opracowano program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2017/2018. Na rok szkolny 2019/2020 oraz 2020/2021 nie sporządzono nowych programów.

W roku szkolnym 2019/2020 przeprowadzono ewaluację programu, zaś w roku szkolnym 2020/2021 jego modyfikację, które stanowiły jedynie opis niezrealizowanych zadań ze względu na panującą epidemię COVID-19 oraz problemów związanych z nauką zdalną. W modyfikacji programu zapisano m.in., iż sam program pozostaje aktualny i nie wymaga zasadniczych zmian, lecz należy dostosować wiodące zadania wychowawcze do panującej sytuacji. W dokumentach tych nie zawarto treści i działań o charakterze wychowawczym i profilaktycznym skierowanych do uczniów, nauczycieli i rodziców.

(akta kontroli str. 107-131)

Program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2021/2022 został uzgodniony z radą rodziców we wrześniu 2021 r. i zawierał elementy określone w przepisie art. 26 ust. 1 ustawy *Prawo oświatowe*. Jednym z elementów programu była ewaluacja za rok szkolny 2020/2021, w której zwrócono uwagę na problemy m.in. izolacji społecznej uczniów, zakłócenie ich poczucia bezpieczeństwa, brak motywacji do nauki, odreagowania napięć poprzez sięganie po alkohol i papierosy, wypalenia zawodowego nauczycieli. W marcu 2022 r. ankietowano uczniów klas VI na temat korzyści i zagrożeń z korzystania z internetu oraz konfliktowych, agresywnych i przemocowych zachowań. Na przełomie kwietnia i maja 2022 r. przeprowadzono ankietę ewaluacyjną programu wychowawczo-profilaktycznego wśród uczniów klas od IV do VIII. Ankieta miała na celu zbadanie samopoczucia uczniów w Szkole i poza nią, a także ich problemów.

W ww. dokumentach nie odniesiono się do zagrożeń związanych ze spożywaniem napojów energetyzujących przez dzieci i młodzież szkolną.

W Szkole nie został opracowany program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2022/2023.

(akta kontroli str. 134-190)

W zakresie przyczyn nieopracowania programów wychowawczo-profilaktycznych w każdym roku, dyrektor wyjaśniła, że w latach 2019/2020 oraz 2020/2021 funkcję dyrektora szkoły pełniła Pani Barbara Kiełb. Powierzenie funkcji dyrektora Szkoły otrzymała we wrześniu 2021 r. Diagnoza, którą przeprowadzono była w innej formie ze względu na pandemię. Lata 2022/2023 będą dopiero opracowywane w czerwcu na podstawie przygotowanej ankiety przeprowadzonej wśród uczniów.

Nieuwzględnienie tematyki spożywania napojów energetyzujących w programach wychowawczo-profilaktycznych było spowodowane tym, że głównym kierunkiem działań była pomoc psychologiczna dla uczniów.

(akta kontroli str. 38-41)

Program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2021/2022 zawierał treści i działania dotyczące zdiagnozowanych w Szkole problemów.

(akta kontroli str. 98-104; 107-190)

1.5 Spośród 132 uczniów Szkoły, którzy wypełnili ankiety opracowane przez NIK na potrzeby niniejszej kontroli:

- 24 (tj. 18%) wskazało, że pije napoje energetyzujące;
- jeden (4%) kupował napoje energetyzujące w sklepie szkolnym, dwóch (8%) zakupiło je w automatach poza Szkołą, 16 (67%) – w sklepach w pobliżu Szkoły, sześciu (25%) miało napoje z domu, a 12 (50%) – z innych miejsc;
- 55 (42%) stwierdziło, że w ich Szkole/środowisku pije się dużo energetyków;
- 12 (50%) wskazało, że pije napoje energetyzujące sporadycznie, sześciu (25%) – kilka razy w miesiącu, trzech (13%) – kilka razy w tygodniu, trzech (13%) – codziennie;
- 16 uczniów (67%) stwierdziło, że zdarzało się im wypić więcej niż jeden napój dziennie, sześciu (38%) – dwa napoje dziennie, trzech (19%) – cztery napoje dziennie, jeden (6%) – dziesięć napojów dziennie, jeden (6%) – dziewięć napojów dziennie, jeden (6%) – osiem napojów dziennie, jeden (6%) – siedem napojów dziennie, jeden (6%) – sześć napojów dziennie, jeden (6%) – pięć napojów dziennie, jeden (6%) – trzy napoje dziennie;
- 16 uczniów (67%) piło energetyki ze względu na smak, dziewięciu (38%) – z przyzwyczajenia, dziewięciu (38%) – w celu pobudzenia do nauki, sześciu (25%) – z powodu adrenaliny, pięciu (21%) – dla towarzystwa, pięciu (21%) – z innych niż ww. powodów;
- jeden uczeń (4%) wskazał na niepokojące objawy po wypiciu napojów energetyzujących w postaci: kołatania serca, bólu w klatce piersiowej, niepokoju, przyspieszonego oddechu, zmęczenia, zawrotów i bólu głowy, bólu brzucha, zaburzenia snu;
- 120 uczniów (91%) było świadomych, że napoje energetyzujące szkodzą zdrowiu i mogą prowadzić do uzależnienia;
- w przypadku 75 uczniów (63%) świadomość w ww. zakresie pochodziła od rodziny, 70 (58%) – z mediów, 52 (43%) – ze Szkoły, 30 (25%) – z oznakowania produktów, 26 (22%) – od rówieśników, jednego (1%) – z innych źródeł;
- 55 uczniów (42) podało, że szkole lub w środowisku, w którym spędzają wolny czas była mowa o szkodliwości napojów energetyzujących;
- 11 uczniów (20%) stwierdziło, że powyższe informacje zostały im przekazane podczas rozmów z nauczycielami, w trakcie lekcji godziny wychowawczej w formie prezentacji, filmów i plakatów, zaś dwóch (4%) – podczas rozmów z rodzicami i rodzeństwem.

Ankietowane dzieci wskazały, że aby ograniczyć spożywanie napojów energetyzujących należy m.in.: wprowadzić całkowity zakaz ich produkcji i sprzedaży oraz zakaz sprzedaży napojów nieletnim, podwyższyć ich ceny, prowadzić kampanie informacyjne.

(akta kontroli str. 203-214)

Spośród 119 rodziców uczniów Szkoły, którzy wypełnili ankiety opracowane przez NIK na potrzeby niniejszej kontroli:

- czterech (tj. 3%) wskazało, że ich dzieci piją napoje energetyzujące;
- trzech (75%) wskazało, że ich dzieci piją napoje energetyzujące sporadycznie, jeden (25%) – kilka razy w miesiącu;
- dwóch (50%) stwierdziło, że jego dziecku nie zdarzyło się wypić więcej niż jeden napój dziennie (trzy), a dwóch (50%) – nie miało wiedzy w tym zakresie;
- trzech uczniów (75%) piło energetyki ze względu na smak, dwóch (50%) – w celu pobudzenia do nauki;

- żaden z rodziców nie wskazał, aby ich dzieci miały niepokojące objawy po wypiciu napojów energetyzujących;
- 117 rodziców (98%) było świadomych, że napoje energetyzujące szkodzą zdrowiu i mogą prowadzić do uzależnienia;
- w przypadku 95 rodziców (81%) świadomość ta pochodziła z mediów, 56 (48%) – z oznakowania produktów, 45 (38%) – ze środowiska, 22 (19%) – od rodziny, 13 (11%) – ze Szkoły, 14 (12%) – z innych źródeł (z posiadanego wykształcenia i wykonywanego zawodu, z internetu, prasy i książek);
- dwóch rodziców (2%) sygnalizowało w Szkole problem szkodliwości spożywania energetyków przez młodych ludzi, jeden (50%) – podczas wywiadówki, a jeden (50%) – w inny sposób;
- w związku z ww. zgłoszeniami dwóch rodziców nie było żadnej reakcji Szkoły;
- dwóch ze 119 (2%) rodziców podało, że poinformowali o ww. problemie inne podmioty.

Aby ograniczyć spożywanie przez młodych ludzi napojów energetyzujących rodzice wskazali m.in. na konieczność: wprowadzenia całkowitego zakazu ich produkcji i sprzedaży oraz reklamy; zakazu sprzedaży napojów nieletnim, w tym na terenie Szkoły; prowadzenia lekcji z dietetykiem, z osobą informującą o uzależnieniach; przekazywania informacji o szkodliwości przez osoby znane młodzieży z mediów społecznościowych i wskazania osób, którym energetyki zaszkodziły; przeprowadzenia kampanii informacyjnych, w tym podczas lekcji godziny wychowawczej i spotkań z psychologiem; niekorzystania z tego typu napojów aby nie dawać dzieciom złego przykładu; zwiększenia ceny produktu.

(akta kontroli str. 215-241)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nieuwzględnienie do dnia 30 stycznia 2023 r. w działaniach wychowawczych i profilaktycznych – niezgodnie z obowiązkiem określonym w załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w *sprawie wymagań wobec szkół i placówek* – zagadnień dotyczących spożywania napojów energetyzujących.
2. Niezapewnienie sprzedaży na terenie Szkoły produktów żywnościowych spełniających wymogi § 1 ust. 2 pkt. 1, 2 i 3 rozporządzenia w *sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach*.
3. Nieujęcie w corocznych diagnozach potrzeb rozwojowych uczniów oraz opracowywanych na ich podstawie programach wychowawczo-profilaktycznych Szkoły problematyki spożywania napojów energetyzujących.
4. niesporządzenie diagnoz potrzeb rozwojowych uczniów na lata szkolne 2020/2021 i 2022/2023, niezgodnie z przepisem art. 26 ust. 2 ustawy *Prawo oświatowe*.
5. niesporządzenie programów wychowawczo-profilaktycznych na lata szkolne 2019/2020, 2020/2021 i 2022/2023, niezgodnie z przepisem art. 26 ust. 1 i 2 ustawy *Prawo oświatowe*.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o: .

Wnioski

1. Podejmowanie kompleksowych działań wychowawczych i profilaktycznych dotyczących problematyki spożywania napojów energetyzujących przez uczniów Szkoły.
2. Zapewnienie, aby na terenie Szkoły sprzedawano produkty spełniające warunki określone w rozporządzeniu w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach.
3. Uwzględnianie problematyki spożywania napojów energetyzujących w diagnozach potrzeb rozwojowych uczniów oraz w programach wychowawczo-profilaktycznych odpowiadających bieżącej sytuacji w Szkole.
4. Sporządzanie corocznych diagnoz potrzeb rozwojowych uczniów zgodnie z przepisem art. 26 ust. 2 ustawy *Prawo oświatowe*.
5. Sporządzenie corocznych programów wychowawczo-profilaktycznych zgodnie z przepisem art. 26 ust. 1 i 2 ustawy *Prawo oświatowe*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 29 maja 2023 r

Kontroler
Małgorzata Milanowska
Główny specjalista k.p.

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

/-/

Kontroler
Robert Szwagiel
Doradca techniczny

/-/